

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА

ДЕНЯТ НА ОБЕДИНЕНИТЕ НАЦИИ

ЕДИНАДЕСЕТ ГОДИНИ ООН И ЦЪРКВАТА ХРИСТОВА

На 24 октомври 1945 година влезе в сила Уставът на ООН. През 1948, този ден бе обявен за „Ден на обединените нации“ — велик световен празник на бъдещето мирно сътрудничество между народите. Бихме казали празник и тържество и на евангелските начала в живота, защото делото на мира, по повелите на Спасителя Исуса Христа, е преди всичко грижа на Неговата църква в света, тъй като ако не бъде озарен и не почива върху принципите на Христовата правда, любов и истина, мирът никога не ще може да се осъществи и да бъде дълготраен.

Мисълта за създаването на ООН като световна доброволна и свободна организация, обединяваща всички народи, които са съгласни с нейните цели, и имаща за предмет да обезпечи тяхното мирно и свободно развитие, се роди по време, когато демонът на войната шестуваше победно всред света и сееше смърт и ужас. Тогава народите, които се бяха обединили, за да сломят агресията, се споразумяха да продължат да си сътрудничат и след завършването на войната, за да бъде обезпечен мирът в света и се предотвратят нови опити за агресия и за международни кървави стълкновения.

На 1 януари 1942 година в Белия дом във Вашингтон бе тържествено подписана от представителите на 24 държави Декларацията на обединените нации. До края на войната тази декларация бе подписана и от още 21 държави. Днес броят на държавите, членове на ООН, е 76.

Изминатият път на ООН през тези единадесет години (1945 — 1956) не беше лесен. Като всяко човешко дело, и тази организация се оказа в много отношения недействена и несъвършена. Но все пак ООН бележи някои добри постижения при възпиране на агресията и в защита делото на мира, които са надежден предвестник за бъдещата му дейност и които сами по себе си са достатъчни да оправдаят съществуването ѝ.

Прекратяването на войните в Корея и Виетнам са едни от тия постижения, които красят летописните страници на ООН. Женевските съвещания, които имаха за резултат създаването на

така наречения „женевски дух“ за мир, доверие и международно сътрудничество и разведряването на международната атмосфера, като бъде намалено напрежението между отделните държави в света, са също нейно дело. Относно въпроса за намаляване на въоръженията, за забрана на атомните оръжия и на средствата за масово унищожение и разрушение разговорите и преговорите бележат напредък. Подписването на Устава на Международната агенция за атомна енергия е вече свършен факт. Съветът за сигурност разглежда и ще разгледа редица оплаквания на някои държави против нападателните действия на други. И пр. и пр. Това е все актив, и то голям актив, на ООН в продължение на изминатите единадесет години.

Забележителни постижения бележи ООН и в областта на стопанското и културно сътрудничество между народите. Особено големи са неговите постижения в областта на здравното дело, което се провежда в световен мащаб от Световната здравна организация със седалище Женева.

Защитата на мира — при днешната международна обстановка и при моралното несъвършенство на човека — е много тежко и трудно, но не е невъзможно дело.

Всички християнски църкви на земята упорито и непрестанно работят и ще работят за неговото осъществяване. Ние всички като християни вярваме дълбоко, борим се и се молим за настъпване благословеното време, когато — както това е възвестил чрез едно светло видение близо 700 години преди Христа великият иудейски пророк Исая, който в историческа перспектива е открил жадуваното от човека бъдеще — мечовете ще бъдат прековани на орала, копията — на сърпове, народите не ще вдигат повече помежду си меч и няма вече да се учат на война (Ис. 2:3—4), т. е. когато новата и най-голяма заповед на нашия Спасител Исус Христос за любов между люде и народи не ще бъде вече само идеал, а ще стане действителност — когато няма да има вече ни елин ни скит, ни роб ни свободник, а всичко и във всичко ще бъде Христос (Колос. 3:11) и Неговото царство на мир и правда.

Потребност от богопознание

Важна, извънредно важна задача е да се търсят, да се намират и да се прилагат най-подходни средства и методи за пробуждане и активизиране на религиозната предразположеност и насоченост на човешката душа. Обаче щом тази задача бъде осъществена, веднага възниква друга — не по-малко важна: пробудената религиозност да бъде утвърдена и укрепена, да ѝ се даде възможност да се развива и да възраства, да процъфтява и да се усъвършенствува. От слабите предчувствия за Бога, от смътните представи за Неговото съществуване и за Неговите свойства трябва да се дойде до **съзнателен религиозен живот** — до твърда лична убеденост в Божието съществуване, до вярно познание за Божиата същност и за Божиите свойства, до живо молитвено и благодатно общение с Бога и до вдъхновено изпълняване на Божиата света воля.

Издигането до съзнателна религиозност е насъщна потребност на човешката душа — главно по три съображения. Първо, само съзнателната религиозност е достойна за човека, защото той като разумно същество е призван да озарява всичко с лъчите на разума си, и с цялото си духовно същество се стреми да открие истината и да построи живота си в съгласие с нея. Второ, само съзнателната религиозност има градивна и творческа сила да преобразява личния и обществения живот на човека, защото чрез нея той намира пълно удовлетворяване на религиозната предразположеност и насоченост на душата си, оформява в себе си цялостен и завършен светоглед, развива в себе си положителен религиозно-нравствен характер и с всичките си сили се отдава на производителна и творческа дейност за изграждане на личното и общественото благополучие и благоденствие. И трето, само съзнателната религиозност е угодна Богу: ней Бог се откликва и нея удостоява със Своята освещаваща и спасяваща благодат. Бог е абсолютен съзнателен и разумен личен дух; поради това истинската служба Нему е само съзнателна и разумна. „Бог е дух: и тия, които Му се покланят, трябва да се покланят с дух и истина“ (Иоан. 4:24; срв. Филип. 3:3). Първата и най-голяма заповед на Бога е да Го възлюбим не само от всичкото си сърце, от всичката си душа и с всичката си сила, но и с всичкия си разум (Мат. 22:37; Марк. 12:30; Лук. 10:27).

Издигането на вярата от слабо предчувствие и неизяснена, неоформена и необоснована представа или идея до съзнателна убеденост се извършва на първо място чрез **богопознанието**. Първият предмет на религията е Бог. Той трябва да бъде познат, за да можем да установим правилно отношение към Него и да изпълняваме светата Му воля. Иначе вярващият човек ще се лута в мъглата само на някакви несигурни предчувствия за съществуването на нещо божествено, ще си съставя погрешни представи за Него, лесно ще изпада в идолопоклонство и в кумирслужение и не ще може да построи живота и спасението си върху здрава основа. Бог е абсолютното битие, вечният извор на живота

и висшето благо. Без познаването на Бога ние не можем нито да се издигнем до абсолютната истина, нито да черпим от първоизвора на живота, нито да водим пълноценно съществуване и да постигаме висшето благо.

Чрез вярата човек може да влезе в духовно общение с Бога, да осмисли земното си съществуване, да върви по пътя на спасението и да се надява да наследи вечен живот в блаженство. Според думите на Господа Исуса Христа, който поярва, ще бъде спасен, а който не поярва, ще бъде осъден (Марк. 16:16). Напълно в същия дух се изразява св. апостол Павел, като пише: „Без вяра не е възможно да се угоди Богу“ (Евр. 11:6). Но вярата, която осмисля човешкото съществуване; която спасява и която въвежда във вечен живот, не е просто вярване в съществуването на някакво висше Същество, на някакъв Бог: тя е съзнателна, разумна, жива и дейна вяра в Единия Истински Бог. Следователно, спасяващата вяра се изгражда върху богопознанието и не е възможна без него. „Вечен живот — според божественото откровение — е това, да познават Тебе, Единия Истинаго Бога, и пратения от Тебе Исуса Христа“ (Иоан. 17:3). Тази е едната истинска вяра; за нея можем да се изразим с думите на философа Емануил Кант: „Може да има разни лъжливи вери, но истинската вяра е само една“. Поради това значение на богопознанието за вярата и за спасението, Христовата църква още от първите дни на своето историческо съществуване е допускала до св. Кръщение и е приемала за свои членове само лица, които добре са познавали основните истини на вярата. Древният църковен катехуменат е възникнал за задоволяване на тази насъщна религиозна нужда — за въвеждане желаещите да се кръстят в истините на християнската вяра.

Потребността от богопознание и неговата важност се основават още на това, че християнската вяра трябва да бъде **разумна**, т. е. обоснована, а не сляпа и суеверна. Сам Господ Исус Христос не искал сляпо да вярват в Него и безкритично да приемат Неговото божествено учение. Той винаги посочвал едни или други основания за истинността на учението Си. Така например Той обръщал внимание върху възвишеността и благотворното влияние на учението Си (Лук. 4:18—19; Иоан. 3:17, 21; 7:38), позовавал се на чудотворните Си дела (Иоан. 5:36; 10:38) и на светия Си живот (Иоан. 8:46), напомнял за свидетелството на Бога-Отца за небесното Си пратеничество (Иоан. 5:32, 37) и за свидетелството на Иоана Кръстителя (Иоан. 5:33), обосновавал се чрез старозаветни пророчества (Иоан. 5:39, 46). За опознаване и обосновка на християнската вяра в Бога могат да бъдат привеждани много основания от всички клонове на науката и от всички области на живота. Безспорно е обаче, че първенство имат основанията, почерпени от св. Писание, което като откровение на Бога на истината (Псал. 30:6) е слово на истината (2 Тим. 2:15), от св. Предание (срв. 2 Сол. 2:15; 1 Кор. 11:2) и от богословската наука. Щом вярата ни е разумна,

т. е. обоснована, ние ще бъдем всякога готови с кротост и боязън да отговаряме всекиму, който иска от нас сметка за нашата надежда (1 Петр. 3:15). Затова св. Иоан Златоуст пише, че вярата „трябва да се ползува с очите на ума“. Само основаната върху истината и разумно възприета и утвърдена християнска вяра може да притежава всички останали свойства, да бъде твърда, непоклатна, постоянна, неизменна, жива и дейна.

И тъй, богопознанието е основна потребност на човешката душа и най-важна задача на човешкия разум и на човешката дейност. Най-висшето, което човешката душа може и трябва да прави предмет на познанието си, е Бог. Чрез познаването на Бога като безусловно битие човек може да задълбочи всички други свои познания и да намери последната им обосновка. Чрез познаването на Бога като свето същество и висше благо човек може да осмисли земното си съществуване и да се посвети на добродетелни подвизи. И на края чрез познаването на Бога като Изкупител, Спасител и Осветител човек може да тръгне по пътя на спасението — да се освободи от греховното си бreme, да се избави от наказанието за греховете си и да наследи вечен живот в блаженство. Ето защо ние можем да заключим, че най-важното призвание на човека се състои в това: да се стреми към богопознание и да напредва и преуспява в него. Осъществявайки това си призвание, човек се издига до най-висшата добродетел и постига висшето благо на живота и дейността си.

Потребността от богопознание винаги е била съзнавана, признавана и високо ценена. През всички векове е имало люде, които с целия жар на душата си са се стремили към богопознание. Във всички религии и във философията могат да се намерят безброй ценни документи за потребността от богопознание и за титаничните усилия да се достигне до богопознание. Като доказателство за това достатъчно е да споменем свидетелството на бележителя холандски философ Бенедикт де Спиноза: „Най-висшето благо на душата е познаването на Бога и най-висшата добродетел

на душата е да познае Бога“. Обаче потребността от богопознание е намерила най-авторитетно признание, получила е най-голямо насърчение и, най-важното, поставена е при благоприятни условия за най-пълно удовлетворяване в Църквата Христова. Тя между другото е богочовешки институт за постигане на истинско богопознание — не само естествено, но и свръхестествено. Църквата Христова е „стълб и крепило на истината“ (1 Тим. 3:15) — преди всичко на истината за Бога. Сам Господ Бог иска всички човеци да достигнат до познаване на истината (1 Тим. 2:4) — разбира се на първо място на най-висшата истина — за Бога и за пратения от Него Единороден Божи Син, чрез Когото единство може да се постигне истинско богопознание и спасение. „Знаем също — свидетелствува св. Иоан Богослов — че Син Божи дойде и ни даде светлина и разум, да познаем Истиннаго Бога; и ние — пребъдваме в Истиннаго Бога — Неговия Син Исуса Христа. Той е истински Бог и вечен живот“ (1 Иоан. 5:20). Християните са призвани от Бога всичко да изследват, „всичко да изпитват“ (1 Сол. 5:21), да проумеят „що е ширина и дължина, дълбочина и височина“ (Ефес. 3:18) и да се издигнат до превъзходното познание — на Христа Исуса (срв. Филип. 3:8). Всички християни и на първо място църковните пастири и учители трябва да се изпълват с всяко познание и да възрастват най-вече в познаване на Господа нашего и Спасителя Исуса Христа (2 Петр. 3:18; Колос. 1:10), за да могат и другите да наставляват в него (срв. Римл. 15:14). Впрочем не следва да бъде скъпено никакво усилие за напредване в богопознанието и за внедряването му сред всички вярващи, та всеки по този начин да съдействува по-скоро да дойде времето, за което говори Господ Бог чрез уста на пророк Иеремия, като казва: „И няма вече да учат един другия, брат — брата и да говорят: „познайте Господа“, защото всички, от малък до голям, сами ще Ме знаят“ (Иер. 31:34; срв. Евр. 8:11).

Д-р Ив. Г. Панчовски

Шварц-Бард, Киевски равин, и Симеон, митрополит Варненски и Преславски

По спомен от д-р Израел Калми

Д-р Калми е еврейн по народност, но, роден в България, живее за България и се интересува от всичко българско. По професия е адвокат — известен и уважаван. Познава българската история и частно историята на Българската църква, а също дейността и заслугите на нашите големи църковни дейци от далечното и близко минало. Познава и съвременната наша църковна действителност. Честит съм, че имах случай в последно време да се запозная с тоя културен, начетен и добър човек и да уча от него много работи. Между другото от него чух интересен спомен за светия Варненски и Преславски митрополит Симеон.

Д-р Калми е живял на млади години в Русе. Към 1910 или 1911 година е бил член на настоятелството на тамошната еврейска синагога. Към това време се отнася и неговият спомен.

Митрополит Симеон бил писал някога нещо във връзка с историята на Йосиф Флавий, което еврейският равин в Киев Шварц-Бард имал случай да прочете. Д-р Калми не може да си спомни какво точно е писал митрополит Симеон, кога и где го е печатал, но знае, че писаното за Йосиф Флавий дало повод на Шварц-Бард да завърже преписка с митрополит Симеон, която преписка продължила дълги години. Сигурно тая интересна и важна преписка ще да е запазена

в неизползуваната още голяма архива на митрополит Симеона, грижливо съхранявана от съдругата на племеника му — покойния професор Петър Ников.

Дошло време Шварц-Бард да напусне Киев и да се пресели съгласно еврейските традиции и канони, в Иерусалим, гдето да прекара последните дни от живота си. Той могъл да мине за право през Одеса, но решил да мине през България, за да се види лично с митрополит Симеон, което било желание и на последния.

Когато се узнало, че Шварц-Бард идва в България през Румъния, настоятелството на русенската еврейска синагога командировало в Букурещ д-р Калми да го посрещне и да го придружава като пътува през България.

Равинът Шварц-Бард бил човек с голям авторитет в целия еврейски свят. В Русе бил посрещнат с големи почести и бил драг гост на еврейската там община. А във Варна, отгдето трябвало да мине за Цариград, бил на гости на митрополит Симеон, който се приготвил да посрещне достойно своя рядък и скъп гост.

Направило силно впечатление на д-р Калми, че митрополит Симеон чакал лично на гарата, изправен и подпрян на своя архиерейски жезъл, пристигането на влака, с който пътувал Шварц-Бард.

Двамата големи духовници се срещнали като отдавна познати приятели, пригърнали се и се целунали.

Равинът отседнал направо в митрополията.

Но кой там ще го посрещне? Кой ще приготви за него вечеря, когато според еврейския обичай-закон, готвачът трябва да бъде с еврейска кръв?

Попитали митрополит Симеон за това.

— Не се безпокойте, отговорил митрополит Симеон. Взел съм всичко пред вид. Ангажирал съм евреин и еврейка, които ще приготвят на равина ритуално ядене. Той е мой гост и ще гледам да се отсрамя пред него.

И действително се отсрамил както трябва.

На вечерята присъствували няколко души евреи и българи. Водили се интересни разговори между големите духовници, които си спомняли важни моменти от времето, когато си разменяли сериозни писма, без да се познават лично. Говорили за Палестина, за Библията, еднакво свещени за евреи и за християни. Говорили за общите светии на двете религии и за всичко, което свързва евреи и християни. Пили се и наздравици. Какво е било казано на тия наздравици, д-р Калми вече не си спомня. Той си спомня много добре оба-

че, че вечерята била благословена по-напред от гостенина, а после и от домакина. Спомня си голямата любезност и сърдечно държане на митрополит Симеон към своите гости. Спомня си особено това, което казал Шварц-Бард за Русия през време на вечерята.

— Мъчно ми е, много ми е мъчно, казал той, за Русия, която напуснах завинаги. Тя роди великия Толстой, когото много обичам и когото смятам за приятел. Тя роди велики писатели, художници, композитори. Но тая същата Русия тъне в голяма духовна и материална нищета. В тая велика страна няма правда, няма хармония. Ражда велики хора, а голяма част от народа, народът въобще тъне в мрак. Това не носи добро. Черен облак е надвиснал на руското небе. Големи сътресения очакват великия и добър руски народ.

Митрополит Симеон изслушал с внимание равина и накрай само въздъхнал. . .

Равинът бил възхитен от сърдечното гостоприемство на българския митрополит. Чувствувал се у него като у дома си. Бил много доволен и благодарен и митрополит Симеон, че има такъв гост като сърдечния, откровен и прозорлив равин, с когото отдавна кореспондирал, но когото лично не бил виждал.

Изпращането било така сърдечно, както и посрещането. Митрополит Симеон лично изпратил гостенина си на пристанището, както го посрещнал лично на гарата, но сега придружен от значителна група духовни лица.

На пристанището двамата висши духовници — единият представител на Ветхия, а другият — на Новия завет — продължили разговорите си, и когато дошло време да се разделят пригърнали се и се целунали едва ли не просълзени, както се прощават братя при вечна раздяла.

Д-р Калми разказа всичко с дълбоко преживяване и с еднаква почит и обич към двамата големи духовници, вече отдавна покойници (на 23 октомври 1956 се навършиха 19 години от смъртта на митрополит Симеон: + 23 октомври 1937).

* * *

Разказаното от д-р Калми, поне за мене, е съвсем неизвестна история. Може на други да е известна. Нека те я коригират, ако има нещо не съвсем точно предадено, или нека я допълнят. Това не ще бъде излишно за бъдещия биограф на незабвения и любим Световарненский и Преславски митрополит Симеон.

Д. Божков

Нравственост и религия

Религията, определена най-общо, е взаимоотношение между Бога и човека. Тя е зов и насоченост, въздействие от страна на Бога към човека и от друга страна тя е зов и насоченост, действие и устременост на човека към Бога. Да бъдеш религиозен, това значи да признаваш, че съществува един висш Разум, разумна Сила, която е сътворила света и самия тебе, дава смисъл на този свят и на самия тебе и поради това е поставила на света и на всеки човек поотделно цели и задачи, за чието изпълнение или неизпълнение от човека ще се държи сметка. Няма религия без това убеждение, без тази вяра. От друга страна нравствеността е изпълнение на задължи-

телни правила с цел да се осъществи най-висшето добро или да се постигне смисъла на живота.

Достатъчно е сега само да мислим логично и задълбочено и ние ще видим, че по самата си същност нравствеността и религията са неразделими. Защото най-висшето благо и смисълът на живота на отделния човек, заради които съществува нравствеността, са неотделими от смисъла на света като цяло. Какъвто смисъл има светът като цяло, такъв смисъл ще има и отделният човек като частица от този свят. Ако се приеме, че светът е нещо произлязло разумно, насочено към цел, смислено, тогава и човекът като частица от него може да се счита разумен, насочен към цел, имащ смисъл. Ако напротив се приеме,

че светът не крие в себе си разум, не е насочен към никакви цели и няма никакъв смисъл, тогава става невъзможно и дори глупаво, човек да претендира, че ще осъществява някакъв смисъл, и да се подчинява на задължения и на морални изисквания. Как може частта (човекът) да има смисъл и цел, когато цялото (светът) е безсмислено и безцелно? Затова който отрича религията като вяра в Разум, в Смисъл и в Цел на света, той логично трябва да отрече и морала.

Ако погледнем исторически, ние ще видим, че религията и нравствеността са били винаги свързани. В Стария завет страхът от Бога се смята основа на нравствеността: благочестив се смята равно на добър, а безбожен — на лош. Християнството и мохамеданството също тъй твърдо се ръководят от туй схващане. Същото е у гърците, римляните, индийците, персите, египтяните, асирийците, мексиканците, перуанците и пр. Религията изразява целия живот на обществото и на отделната личност. Всички държавни и обществени учреждения, всички обреди и обичаи, от които се определя животът на отделната личност, имат религиозна основа.

Големият германски философ Вилхелм Вундт, като разглежда същия въпрос исторически, посочва, че във всички класически езици думата „добро“, което е нравствено понятие, първоначално се е употребило само за Бога, като най-съвършен, абсолютен. Съответните думи за „добро“ не са имали сравнителна и превозходна степен от същия корен, тъй като добър се е считал само Бог, а от него няма нищо по-добро. Така гръцката, латинската, немската и славянската дума за „добър“ първоначално не са били степенувани, а когато сетне били степенувани, те получили степен не от същия корен на думата.

Фридрих Ницше от своя страна посочва, че немските думи за „Бог“ (Гот) и за „добър“ (гут) са от едни и същи корен и звучат еднакво.

В християнството религията и нравствеността са неделими. В самата Господня молитва християните се молят да бъде Божията воля. Християнската молитва предполага вяра, че всичко, което идва от Бога, е добро, и също, че всяко добро е от Бога. Волята на Бога се рисува като съвършена светост, съвършена справедливост, съвършена любов, съвършено милосърдие. Значи Сам Бог е даден като върховно нравствено добро. В Свещеното писание нищо не се изтъква тъй често, както светия съюз между вярата и любовта, между религията и нравствеността. От християнства се изисква, а и за самия него е естествено и неизбежно, да свързва вярата си със съответни нравствени дела. „Не всеки, който ми казва „Господи, Господи“, ще влезе в царството небесно, но този, който изпълнява волята на моя Небесен Отец“ (Мат. 7:21). Вяра без дела се нарича у св. ап. Иаков /мъртва (Иак. 2:17), а благочестието, което е в противоречие с нравствения живот, се нарича празно (Иак. 1:26). Напротив, чисто и истинско благочестие според апостола е това да се прилеждат сираци и вдовици и да се пази човек от изкушенията и съблазните на света (Иак. 1:27). Св. ап. Павел от своя страна казва, че пред Бога има значение само оная вяра, която е съпроводена с любов и с изпълнение на Божиите заповеди (Гал., 5:6; 1 Кор. 7:19). Св. Иоан Богослов в първото си послание казва, че е лъжец този, който мисли, че е познал Бога, а пък не изпълнява заповедите Му. Само онзи Го познава, който спазва думите Му и у когото любовта е свързана (1 Иоан. 2:3—6). Най-сетне и от светите отци винаги се е подчертавала неразкъсваемата връзка между религия и нравственост. Св. Игнатий Богоносец например се изразява кратко, че „вярата е пътеводител, а любовта е пътуване към Бога“.

Това схващане на християнството е много естествено, защото където е на човек съкровището, сир. неговите мисли и убеждения, където е най-скъпото му, там ще бъде и сърцето му (Мат. 6:21). А за християнина най-скъпото и единствено заслужаващо в пълен смисъл нашите желания и усилия, е Бог. Затова от вярата и религията зависи поведението и нравствеността. Вярата, това е коренът, а нравствеността, това са стъблото, клоновете и плодовете на дървото на живота.

На първо място религията дава на нравствеността сигурна гранитна основа. Защото за да се изпълняват нравствените норми, те трябва да се ползват с авторитет, трябва да произлизат от авторитетен законодател. А такъв законодател не е нито някой човек отделно, нито което и да било човешко общество, тъй като обществата са изменчиви и преходни. Само светата и неизменна воля

на Бога може да бъде здрава основа, защото само Той не се колебае и не се изменя (Числ. 23:19; Иак. 1:17). Само Неговото слово пребъдва вечно (1 Петр. 1:25).

Религията по-нататък дава гаранция и надежда за успешно достигане целта на нравствения живот. В живота човекът се сблъсква с много и различни препятствия: препятствия от неговата немощна физическа природа, препятствия от страна на вътрешните греховни влечения и страсти, и препятствия от злата воля и вредителство на другите. Много често човек поради това може да изпадне в пълно безсилие, в безпомощност и в отчаяние, ако не би била вярата в Бога като върховен Съдия, Свидетел и Помощник. Само тя може да даде мъжество и дързливост да се изтърпи докрай.

Религията дава на нравствеността един истински възвишен и непоклатим идеал, а наред с това посочва конкретни задължения за неговото достигане. С други думи тя дава пълно съдържание на нравствеността. Когато се откъсне от Бога и постави себе си като център, човекът неизбежно почва да си поставя само временни и относителни идеали. При това по-специално в християнската религия, като богооткровена, в лицето на Исуса Христа се посочва ненадминат нравствен пример за подражание и благодатни сили за вървене по стъпките на Христа.

Най-сетне религията дава на нравствеността пазител и съдия, въздавател за доброто. В цялата световна история няма друг по-сигурен гарант от вярата, че Бог всичко вижда, че Бог знае постъпките на всекиго и ще въздаде всекиму заслуженото. Ако човек не вярва, че доброто е от Бога и че то непременно ще възтържествува, той не би имал сили и кураж да се бори със злото и да го побеждава. Истински религиозни хора вършат всичко с мисълта, че го вършат пред очите на Бога и пред Него ще отговарят за делата си. Затова таква като Цицерон и Русо говорят за съвестта като за Божие дело: Бог действа чрез нея. Така и нашият голям учен Асен Златаров казва, че „човешката съвест има нужда от Бога“ (В своята книга за Съветския съюз).

Въпреки тази естествена свързаност между религия и нравственост, има обаче хора, които отричат връзката им, като казват че: а) религията откъсва човека от конкретния живот и го отлъчва по отвъдни заблуди, а нравствеността е от живота и за живота; б) религията е подчиняване на чужда (Божията) воля, а нравствеността е свободна човешка проява; в) в религията понякога има предписания, които не са приемливи от нравствено гледище; г) има религиозни хора, които не са нравствени.

В отговор на тези съображения ние ще кажем следното: а) Религията откъсвала човека от живота и го увличала да мисли за отвъдния свят. Вярно е, че няма религия, която да не се отнася отрицателно към противоречията на тукашния сегашен живот и да не отправя мислите на човека към един бъдащ, по-справедлив, по-съвършен живот. Но това не значи, че религията откъсва от този живот, а значи, че тя иска да го пресътвори, да го измени, като възпламени и активизира хората чрез идеала. В това отношение така постъпва всяко прогресивно обществено движение, което сочи идеала, рисува го примамен за хората, не за да ги улои с него и да ги откъсне от живота, а за да поддържа техния копнеж и техния стремеж напред. Ако вземем конкретно християнската религия, ние ще видим, че в нея подготвката за бъдещия живот зависи от това, дали човек ще извършва добри морални дела в сегашния си реален живот. Царство Небесно се обещава на ония, които подпомагат вдовици и сираци, които не се бият в гърдите и да викат „Господи, Господи“, а вършат дела на милосърдие и правда. Особено добре е обрисувано това от Спасителя в картината за страшния съд. Там е казано, че живот вечен ще получат ония, които в тукашния си живот са нахранили гладни, напоили жадни, облекли голи, посетили болни и затворници — изобщо са вършили добро на ближните си по един или друг начин (Мат. 25:34—40). А това значи, че от морала на човека в сегашния живот зависи съдбата му в бъдещия живот. Как може тогава да се твърди, че религията откъсвала от тукашния живот? Тя не иска от човека да седи бездейно и да мечтае за Царство Божие, както мислят някои, а иска героизъм и себепожертвувателност, иска непрестанна активност и братска отзывчивост, иска висок обществен морал и строителство на живота;

б) Религията била хетерономна (подчиняване на друг, не собствен закон), а нравствеността била автономна,

Точно тук намират основание дори някои големи философи да твърдят, че нравствеността не трябва да се свързва с религията. В същност тук има едно недоразумение. Защото когато един човек признае волята на някой авторитет — било учител, родител, партиен водач и пр. — и реши да му се покорява, той в момента не се лишава от своята свобода, а извършва именно един свободен акт съзнателно и доброволно. Че това е така, доказва фактът, че той, ако не иска, може и да не извърши този акт. Точно тъй и по отношение на Божията воля човекът е свободен да ѝ се подчини или не. Бог го зове, но не му налага нищо принудително;

в) В религията, включително и в християнската, имало известни предписания и действия, които не били в съгласие с моралната съвест на някои от днешните хора. Такива според тях са например някои отношения към жената изобщо, към жената-родителка и пр. Но това не доказва, че религията и нравствеността не са свързани. Защото не само от морално, но и от чисто религиозно гледище подобни предписания могат да се подложат на критика. И религиозното съзнание на хората се усъвършенствува и може да не се съгласява повече с тях;

г) Имало религиозни хора без морал. Тук трябва да отговорим, че това не е вярно, защото самото понятие за религията изисква от човека да покаже съответни дела. Ако известно лице, минаващо за религиозно, е неморално, ние трябва да кажем, че то не е и религиозно. Религията е дело на целия човек. Тя обхваща еднакво мислите, чувствата и волята на човека. Не направи ли това, тогава тя не е никаква религия, а е само лицемерие

и фалш, само за показ пред хората. Религията не е само правене поклонни, палене свещи, завещаване суми и пр., а е преди всички определено отношение към Бога и към ближните. Без такова постоянно правилно отношение, сами по себе си подобни прояви нямат религиозна стойност;

д) Същото важи и за съображението, че имало безверници, които са морални. Да бъде някой безверник, значи да не приема нищо свето и абсолютно, нищо по-високостоящо от човека и идеално, което да иска да му се подчинява. „Моралът“ на такъв човек ще се движи или от желание да се покаже добър, или от добре направена сметка и очакване да му се отплатят, или за да гъделичка високомерното си самочувствие, че е „помагал на нуждаещи се“, или от други подобни съображения. А щом е тъй, ние трябва да кажем, че този човек не е само безверник, а е и безнравствен, защото това, което той показва за морал, е търгашество с морала. Моралът е само тогава морал, когато проявите му са предизвикани не от користни егонистични побуди, а от желание да се служи безусловно и безкомпромисно на доброто и когато тези прояви са съпроводени с искрено топло чувство към онези, на които се прави добро.

Така че както и да разглеждаме въпроса за отношението между религия и нравственост, ние винаги дохождаме до едно и също заключение — че те са свързани: където има истинска нравственост, има и религия, и където има религия, тя е немислима без съответна нравственост.

Д-р Дим. ПЕНОВ

За богоборчеството и ада

Има атеистическо зло, опиращо се на дявола богоборчество, което отрича Божия Промисъл и битие.

От друга страна, познато ни е богоборчеството на Моисея, настойчиво застъпващ се за своя народ пред Бога; богоборчеството на Авраама, който умолява Вечния да помилва Содом и Гомора, заради немногото праведници в тях; знаем така също за богоборчеството на Иова. Ветхозаветният патриарх Иаков от самата Библия е наречен богоборец (израил). Това богоборчество е основано върху любовта и богосиновството.

Ето що говори Авраам, стоейки пред лицето на Господа:

„Нима ще погубиш праведника с нечестивеца заедно?... В тоя град, може би, има петдесет праведника; нима ще погубиш и не ще пожалиш това място заради петдесеттех праведници в него? Не може да бъде. Ти да постъпиш тъй, че да погубиш праведника с нечестивеца заедно, та същото да стане с праведния, каквото и с нечестивия; не може да бъде това от Тебе! Съдния на цялата земя ще постъпи ли неправомерно?“ (Бит. 18:23—25).

Още по-дързостно Иов не само говори с Бога, но спори остро с Него:

„Дните ми летят по-бързо от совалка и се свършват без надежда. Спомни си, че животът ми е духване, че окоето ми не ще се върне да види добро. Не ще ме види окоето на оновова, който ме е видел; Твоите очи са върху мене, — а мен няма. Разредява се облакът и изчезва; тъй слезният в преизподнята не ще излезе, не ще се вече върне в къщата си, и местото му не ще го знае вече. Затова няма да съдържам устата си; ще говоря в утесненето на духа си: ще се оплаквам в горчивината на душата си. Нима съм море или морско чудовище, та си поставил Ти стража над мене? Кога си помисля: „моята постелка ще ме утеши; моето легло ще отнесе тъгата ми“, Ти ме плашиш със сънища и с видения ме ужасяваш; и душата ми желяе по-добре да се прекрати дишането, по-добре смъртта, нежели да се спазят костите ми. Омръзна ми животът. Няма вечно да живея. Оттегли се от мен, защото дните ми са суета. Какво е човек, та толкоз го ценещ и обръщаш върху него вниманието Си, посещаваш

го всяка заран, изпитваш го всеки миг? Кога ще ме оставиш, кога ще си идеш от мене, кога ще ми дадеш слянката си да преглътна? Ако съм съгрешил, какво да сторя за Тебе, о, Бдително над човедите! Защо си ме поставил противник на Себе Си, та дотегнах и на мене си? И защо да ми не простиш греха и да не снемеш от мене беззаконие то? Защото, ето, аз ще легна в праха, утре ще ме подириш, а няма да ме има“ (Иов. 7:6—21).

„Нека ме претеглят с къпоните на правдата“ — вика Иов. Но да вика и моли може само оня, който е уверен, че ще бъде чут от Някого, Който е в състояние да удовлетвори просбата му.

Казано е: „чукайте и ще ви се отвори, просете и ще ви се даде, търсете и ще намерите“.

Ако се замислим, ще видим, че всяка молитва съдържа в себе си богоборческо начало, начало на дързновение към Бога. „Искам, или не искам, спаси ме“ — се моли св. Иоан Дамаскин, изпълнен с вяра в безкрайната Божия любов, прибавяйки и следните дивни слова: „Нищо чудно, че ще спасиш праведния. . . но покажи милостта Си към мене грешния“. . . Нека на грешника да е приготвен адът, вярата в изкупителните Христови страдания спори с тази алтернатива: „върху грешника покажи милостта Си, Господи“.

Пасивното подчинение на съдбата не винаги може да се сметне за проявление на смирение и висша благочестива покорност. Ако молитвата не е чута от Бога, тогава ще приемем тежкия кръст, но дотогава, по силата на дадената му духовна свобода и сила, човек може да моли и да настоява.

Християнската вяра в Промисъла не е вяра в едно подтискащо, неподвижно предопределение, а вяра на живата връзка между Бога и човека, в откликването на Бога на човешките просби.

Свободната воля е свободна само в Бога: „Без Мене не можете нищо“. Тези думи не са ограничение, а утвърждение за християнина, който може с вярата си планини да премества, при условие,

че „няма да се усъмни в сърцето си“, т. е. Бог ще премести планината, но чрез вярата си човек ще Му каже да го стори. На човека според вярата му е дадена власт в Христа да действа и твори по благодат, като не се счита със законите на естеството и против греховното течение на живота. Молитвата има силата да разсича естествената съдба на човека. И не само за себе си, но и за другите може и е длъжен да иска човек помощ и спасение.

В молитвите за спасение душата на покойника, който е грешил в живота си, не се ли проявява именно това наше в Христа дързновение срещу закона, който наказва греха? Да се молим за грешния, за да измолим душата му от вечния мрак, не значи ли да променим съдбата, която вече му е определена?

Когато се молим: „избави нас от лукаваго“, избави всички нас, и враговете ни, и грешниците... това всичко не звучи ли като:

— Господи, да няма ад и вечни мъки!

Адът е последствие на греха, който не е от Бога. Така че и адът не е от Бога. Ние сме призвани да надвиваме греха в себе си с благодатта на молитвата и тайнствата, и ни е заповедано да се молим за грешните и за враговете ни, прощайки им сторените ни от тях злини. Така че ние сме задължени да изкореняваме греха според силите си не само в нас самите, но и у другите, т. е. да подкопаваме основите на ада, който е планина утвърдена върху греха.

Можем ли да преместим ние тази планина? — Когато носели разслабения към Христа, носачите не могли да стигнат до Него през вратата поради огромната навалица. Тогава те пробиха чуждия покрив и спуснали страдалеца при нозете на Исуса, Който „виждайки вярата им“, го изцери. Ние не знаем дали този парализиран сам е вярвал и доколко е могъл да вярва в това състояние на немощ, но той е бил изцерен по вярата на другите, чиято вяра е била силна и равна на обича им към страдащия брат.

Евангелските чудеса са ставали във взаимнодействие на Христовата сила и човешката вяра.

Исус не извършил чудеса между галилеяните „поради неверието им“. Разбира се, че силата Христова не е ограничена в себе си, но нейното приемане е дело активно и свободно и затова ония, които не са имали разположение да я приемат, не са могли да се ползват от нея.

„О, жено, голяма е твоята вяра“ — така поощрява Исус дързновението на верващия дух в лицето на самарянката. Ние не познаваме вечната геена, но земната геена, която ни обгаря в пламъците си, ни е добре известна. Ако употребяваме за зло свободата си, ние увеличаваме тия пламъци, и отвърщайки на греха с грях, ставаме сами поданници на „княза на тоя свят“, чиято власт увеличаваме.

Апостол Павел бил готов да понесе за духовното спасение на народа си най-страшната жертва — „да бъде отлъчен от Христа“, да отиде в ада, за да се приобщи към Христа Израил. Това е пределна дързост, показваща величието и безпределността на свободната творческа воля. Не е ли тогава естествено такава любов да се моли: Господи, да няма ад. Ако аз се моля за спасението на всички хора, това означава, че се моля за опразването на ада.

Във Ветхия завет Авраам се моли за спасението на Содом заради немногото праведници, които биха се оказали там, а в Новия завет Христос се явил „да потърси и спаси погиналото“, поразявайки с любовта Си злото и разрушавайки ада със силата на тази любов. Затова нека бъде дръзка нашата молитва: Господи, грешниците са заслужили геената, но Ти ги прости, не по заслугите им, но по Твоята милост.

Дръзкото богоборчество на вярата и любовта е единственият път за борба със злото, греха и ада, в името на благодатта и любовта, побеждаваща закона на справедливото възмездие. Богоборството в Христа, дързостта на Новия завет, който ни усвои богосиновство, единствено може да даде победа на християнството и църквата над злото.

(Путь, 44/1934)

По Курдюмов

ХУДОЖЕСТВЕН ОТДЕЛ

През октомври в Клисурския манастир

ИМПРЕСИЯ

„Господи, обикнах обиталището на Твоя дом и мястото, гдето живее Твоята слава!“... (Пс. 25:8)

Отобусът ни бавно се изкачва по стръмния скат на Берковския балкан. Широката, просторна гледка от височината е пропита с особена прелест. Тя ни изтръгва постепенно от умората и ни изпълва с нескрито удивление. В далечината, върху синкавата свила на лазура, се издига високо в небосвода белочелият връх Ком. . . Островърхият му гребен, твърде приличен на огромна диадема, се губи в трептящите сребърни нишки на октомврийското слънце. . .

А долу, в дълбоката низина, сгушен в сред тежкото есенно злато на кестеновите дървета, лежи Клисурският

манастир. Край него, из тясната планинска урва, в тихо благозвучие, шуми водният поток на планинска река. Клокоченето ѝ отеква с нежно, сладостно разточителна звучност. . .

Отнякъде долитат медните звънци на кротко пасящите наблизо стада. Колко хубаво е тук! . . . Очите ни се реят наоколо и не могат да се наситят на тази гама от ярки и пастелно-меки тонове, които се сливат в пищна есенна симфония от багря. . .

Имаме чувството, че в тази всемогъща красота на есента намира и съзнанието за възвишеното, което, може

би, се ражда у човека винаги, когато сравнява собственото си нищожество със съкрушителното величие на Твореца. Тази безмълвна близост с Него е свързана, като че ли, и с едно полусъзнание, че ние, въпреки всичко, по някакъв странен начин, имаме известно място в това всемогъщество. В един и същи миг, ние се чувствуваме и възвишено велики, и дребно мърнички. . .

В алеята до манастира, под златния дъжд на падащите листа, ни посреща приветливото, умно лице на игумена — отец Антим. Светлите му кестеняви очи се усмихват кротко и излъчват потоци от доброта.

„Добре дошли!“ . . . — приветствува ни сърдечно той и ни повежда към огромния, чист и спретнат двор, ограден от белия четиригълник на манастирските постройки. В средата, върху една височина, е изградена църквата, а в дясно от нея се издигат покоите на кирнарха на епархията. Тихо, приятно-топло е наоколо. . . Въздухът е напоен със свежестта и уханието на разпукуналите се кестени. По градинските пътечки люлеят тежките си корони пъстроцветни гиргини и дални. . .

В малката трапезария ни посрещат и останалите монаси при манастира — отците Йосиф, Самуил, Ефрем и Ангеларий. Милото гостоприемство, с което ни ограждат, топлата атмосфера на тяхното малко семейство, загубено всред планинските склонове, ни трогва и спечелва изведнаж. Струва ни се, че около тях ние неусетно навлизаме в оня спокоен свят на Божия мир, откъснат от властта на суетата и ежедневието на големия град. . . Струва ни се, че, именно сега, от цялата природа наоколо изведнаж са бликнали струите на добротата и обичта. И ние не можем да не отговорим със същото. . .

В белите спретнати стаи на манастирските помещения е приятно. Върху малките прозорчета блестят снежно-бели завески, а зад тях се простират плодородните зе-

ленчукови и овощни градини на манастира. Чистотата, редът и приветливостта са тук в хармония с красотата на този природен кът. Красота, която всеки ден бива усъвършенствувана. . . Та съществува ли нещо в природата, което да не е включено в промените на живота или да е останало без душа? И обратно — има ли нещо, в което да не действуват стремителната воля на Всемогъщия, Който движи всички промени във Вселената? . . .

Почти безшумно, като зърна на тежка кехлибарена броеница, се изнизват слънчевите часове на октомврийския ден. . . Отвъд планината нахлува синият балкански здрач, напоен с тишина и прохлада. Високо над нас се отронват молитвенно първите звуци на църковната камбана, която зове за вечерня. Из дългите коридори на белите здания се плъзват леко и гъргаво тъмните сенки на монасите. Смирение, чистота, естествена простота и стремеж към съвършенство се сливат в отминаващите им стъпки, които заглъхват по стълбичките към Божия храм. По-близо до Бога! . . . Завинаги при добрата Му и всемогъща десница! В този духовно наситен и осмислен живот, човек, за няколко мига, чувствува себе си, сякаш, излишен и чужд. А после, изведнаж, бива обхванат от желанието да получи частица от техния дълбок мир, от тяхната сърдечна и непринудена преданост.

Вслушваме се в гласовете на пеещите, които отекват в полутъмния свод на църквата, и някаква дълбока увереност, надежда и радост ни обхващат. Това единодушно, мълчаливо единение с Всевишния ни успокоява по чуден начин. И, сякаш, в тишината на настъпващата есенна нощ, отново прозвучават благите думи на нашия Спасител: „МОЯ МИР ВИ ДАВАМ!“ . . .

Лидия ИВАНОВА

Светла песен

Когато на Изток зората разтваря
от сън зачервени очи,
и слънцето огън в небето разгаря
всред рояк немирни лъчи;
когато небесните пламъци бавно
полазват в безкрайната шир,
тогава и стръкчето плевел е златно,
и светъл е целият мир.

Тогава сърцето само се разтваря
за Твоята света светлина,
и тъмните мисли покорно изгарят —
стопава се всяка злина.
И както в безкрая сияе небето,
изкъпано в светли лъчи,
така светлината блести и в сърцето,
и в устните песен звучи.

Тогава за Тебе, мой Господи, пея,
и птичките пеят със мен,
и светлите мисли в сърцето ми зреят,
не вяхнат през целия ден! . . .
За Тебе аз пея, мой Господи вечен! . . .
Небето изгаря в лъчи,
и мойта хвалебствена, радостна песен
всред светлото утро звучи!

Кинка КОНСТАНТИНОВА

ИЗ ЖИВОТА НА ДРУГИТЕ ЦЪРКВИ

Религиозната просвета в румънските манастири

Физическата светлина дава възможност да опознаем външния свят като прекрасно творение на Бога. В духовно отношение религиозната светлина и просвета дава възможност да се запознаем с духовния мир и да го възжелаем. Религиозната просвета е като слънчевите лъчи — стопля сърцето и прави да израснат в него цветята на християнските добродетели. Знанията обогатяват човека, а религиозните познания не само обогатяват неговия духовен кръгозор, но го и превъзпитават и духовно възрастват.

Тази истина има богато приложение в съседната нам

Румънска църква. В румънските манастири има многочислен монашески сонм, който е под отеческите грижи на Негово Блаженство патриарх Юстиниан и св. Синод. От шест години насам в прекрасните румънски манастири е отпочнала системна религиозна просвета с всичките изисквания на учебното дело. В Румъния има шест семинарии и два висши богословски институти (в Букурещ и в Сибиу). Но тук е дума само за религиозната просвета в манастирите.

За да се даде по-системна религиозна просвета, св. Синод е определил със специален правилник в монашеските

училища, за новите послушници в манастирите, да се сформират монашески школи за елементарни религиозни познания. Такива монашески школи, съгласно тоя правилник, има при всеки многолоден манастир — мъжки и девически. Манастирите с малочислени братства изпращат своите послушници в монашеските школи на близкосъседните манастири в същия църковен диоцез. И това е задължение на всички, защото всеки послушник трябва да мине през монашеската школа, преди да приеме монашески чин. Тъй, по разните манастири в Румъния има 56 такива школи с 1332 ученици за 1956 година. През школата минават и монаси до 55-годишна възраст и монахини до 50-годишна възраст, които в миналото не са имали възможност да получат религиозна просвета. Курсът на монашеските школи е тригодишен.

Предават се следните дисциплини: 1) Свещено писание (Ветхи и Нови завет); 2) Обща и румънска църковна история; 3) Катехизис; 4) Църковно пение с църковен и литургичен ред; 5) Монашески живот; 6) Манастирска и кооперативна администрация; 7) Хорово пение.

Всички монашески школи имат еднаква учебна програма и еднаква учебна метода. Лекциите или учебните занимания се провеждат вечер от 6 до 9 часа с всички правила на учебното дело — води се материална книга, училищен дневник, дава се оценка на познанията и пр. Учебната година почва на 1 септември и свършва на 1 юли следната година, след което се провеждат изпити за всички класове. Изпитите се провеждат от официални представители на св. Синод. Има възможност да присъствувам на изпитите и годишния акт в някои манастири и да констатирам сериозния характер, който се предава на това важно дело, а също тъй добрите успехи и ученолюбив интерес у школниците монаси и послушници.

Всички преподаватели в школата са духовни лица. Директор или ръководител на школата е игуменът или, както се именува в Румъния, старецът на манастира. Преподаватели в школата са някои от завършилите висше духовно образование монаси-братя на манастира. В някои девически манастири преподаватели са и някои от ефимерните и неромонаси.

За незавършилите по една или друга причина задължителното основно образование непълновъзрастни послушници, а също и за неграмотните монаси и монахини до горепосочената възраст, при по-големите манастири има и елементарна школа за ограмотяване, в която се преподават същите предмети, каквито се преподават в светските основни училища. Следващите тия примонастирски основни училища в края на учебната година са задължени да се явяват на изпит в прогимназията на училищния район, в който се намира манастирът. Малцина са непълнолетните послушници и неграмотните без основно образование, и затова обикновено всички класове се групират в една паралелка.

Духовната просвета не свършва само с монашеската школа; на даровити и ученолюбиви монаси и послушници се дава възможност да се сдобият и със средно духовно образование. Тъй при ставропигналния манастир Няму в Молдава има семинария за духовни възпитаници, готвещи се за свещеници и за монаси в църковната иерархия. В тая семинария манастирските събори изпращат тия монаси и послушници, които намерят за добре.

В Румъния има две девически монашески семинарии: при ставропигналния манастир „Агапия“ в Молдава и друга при манастира „Хурезу“ в Олтения. Първата е под небесната закрила на св. Петка, а втората — на Преподобна мъченица Филотея Търновска. И колко драго е за българина да чуе отреклите се от тоя свят да пеят тропарите на тия родни светци на чужда земя! В тия семинарии са застъпени същите учебни дисциплини, които

се предвиждат в курса на мъжките семинарии. Преподавателите — все духовни лица — са не само с висока култура, а и с дълбока вяра, с духовен опит, с благочестие, с любов и преданост към манастира, но не дават с нищо да се почувствува, че в служебно или просветно отношение превъзхождат другите, наравно с всички изпълняват послушание към старея на манастира. Преподавателите дават не само религиозни познания на духовните си възпитаници, но са за тях и пример за подражание. На това, безспорно, се дължи до голяма степен благовъзпитаността, която прави отлично впечатление в тия примонастирски духовни учебни заведения. Отличното им — и хорово, и клиросно — пение, пропито от благочестива вяра, затрогва посетителите. Благоговейното държание в манастирските храмове и навън, редът, дисциплината и взаимното уважение и респект, които имат и към другите, ни връщат в ония времена на монашески разцвет, който е описан прекрасно в светоотеческата книжнина.

Както в монашеските школи, тъй и в семинариите, голям дял в учебната програма имат практическите занимания, защото в течение на учебния курс трябва да се усвои някой занаят. Затова в програмата за мъжките манастири се усвояват следните занаяти: живопис, резба, железарство, шивачество, кошничарство и керамика — 24 часа седмично (за всяка секция 4 часа дневно).

В програмата на девическите манастири и семинариите се предвижда: живопис, художествена бродерия, шевници, керамика, шивачество, трикотаж, килимарство, играчки — 24 часа седмично. Тия практическите занимания са според различните дарования и желания на учащите се и според условията в манастира.

Проявилите отличен успех и дарования монаси и монахини, по представление на манастирския събор, утвърдено от патриарха за ставропигналните манастири и от съответния кириарх за епархийските манастири, могат да следват и във висшите богословски институти, курсът на които за тях е през година — една година следват само монаси, друга година — само монахини. В промеждутъка от време продължават послушанието си в своя манастир.

Върховното църковно ръководство промишлява и за всестранната религиозна просвета в манастирите. Тъй, със специална наредба до манастирските братства, е наредено да се провеждат всяка неделя след вечерното богослужение религиозни конференции, на които по-добре подготвените монаси или монахини да изнасят, по определена от св. Синод програма, беседи. Последните се изнасят в просторни зали, а лете и наоткрито на зелената трева. Прави отлично впечатление да видиш сестрите, обкръжили говорителя, да слушат с внимание разкритието на религиозните истини.

Средствата, необходими за поддържане на семинариите, се набират от Министерството на култовете и епископните. Учителският и служебния персонал са на щатна заплата, която се включва в общата годишна субсидия от министерството.

Епископните, респективно манастирите, дават пансионската издръжка на възпитаниците си — семинаристи и школници. Приходите от ръчните произведения на практическите занимания и от труда на стопанствата също субсидират издръжката на пансиона в училищата.

Както у нас, тъй и в Румъния — и в миналото, и днес — манастирите имат голямо значение за поддържане будно религиозното съзнание у народа. Манастирите са светилници на вяра и благочестие. Религиозните знания са много важно условие и за духовния живот в самия манастир и затова Негово Блаженство патриархът полага всеотдадени грижи за духовните училища не само в ставропигналните манастири, а и за тия в цялата страна.

Архимандрит ИЛАРИОН

ИЗ ЖИВОТА НА ЕПАРХИИТЕ

СОФИЙСКА ЕПАРХИЯ. Мило църковно тържество. — На 19 август т. г., по инициатива на прот. Михаил Йоргов, енорийски свещеник в с. Горубляне, Софийско, бе чествувана стогодишнината на местния храм „Св. вмчк. Георги“ и бе осветена новата пристройка —

притвор, камбанария и помещения за канцелария и кръщалия.

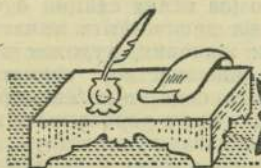
По поръчение на Негово Светейшество, викарният му епископ Партений отслужи св. Литургия и водосвет в съслужение с неколцина свещеници, дошли от София.

Старинният храм се оказа тесен за стеклите се вярвачи, които се усладиха от стройното хармонично пение на квартета от „Св. Александър Невски“, под диригентството на Никола Сеизов, и се нахраниха духовно от словото на епископа, който изтъкна каква огромна роля е играл тоя храм и как в продължение на 100 години е оказал нравствено въздействие върху душите на идващите в него.

Прот. М. Йоргов поблагодари с няколко думи на Негово Преосвещенство за хубавото му и назидателно слово. След това бившият свещеник в Горубляне, о. Борис п. Левов, говори за строежа на пристройката и за оскъдните финансови възможности на тая църква. За негова чест и похвала заслужава да отбележим тук, че благодарение на положения от него личен труд и много усърдие пристройката бе завършена само с една трета от предпологаните отначало като необходими за нея средства.

След водосвета, с обичайното поръсване, завърши това скромно тържество, за което всички присъстваха ще запазят хубав и траен спомеч. — Прот. Д. п. Петров.

ПЛОВДИВСКА ЕПАРХИЯ. Противосектантски курс в Пловдив. — С благословението на Негово Светейшество

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Юбилейна другарска среща — Завършилиите Софийската духовна семинария през 1931 (24 випуск) отпразнуваха на 29 юли 1956 25-годишен юбилей. Още на 28 юли пристигнаха и бяха настанени на квартира в Духовната академия няколко души съвипусници. Вечерта в семинарската църква се отслужи Велика вечерня с петохлебие. В неделя (29 юли) от рано семинарската църква се изпълни с богомолци. Бяха дошли юбиляри духовни и цивилни, преподавателите и близките на покойните преподаватели, както и много гости. Пристигна и Негово Светейшество патриарх Кирил. Отслужи се св. Литургия, панихида и молебен пет души свещеници-юбиляри, а други двадесет пееха на клира. На края протоиерей Лука Ив. Кадиев изнесе от името на юбилярите слово-доклад, в което между другото даде нагледна представа за живота в семинарията, резултатите от придобитото там образование и какво е общественото поприще на завършилите от 24 випуск. От 62 семинаристи, завършили през 1931, повече от половината са продължили образованието си. Тридесет и двама са станали духовни лица, пет души — гимназиални учители, пет души — финансови инспектори, двама — юристи, един — професор, един — дипломат и различни други професии.

С прочувствено назидателно слово Негово Светейшество патриарх Кирил поздрави юбилярите и пожела тям и на преподавателите дълголетие, за да отпразнуват и 50-годишен юбилей. Пред църквата бяха направени много снимки с Негово Светейшество, юбилярите и гостите. Тържеството продължи с общ обяд и вечеря в Синодалната палата и на другия ден (30) с излет до Витоша и Драгалевския манастир.

Седмица на унгарската наука у нас. — На 22 октомври т. г. вечерта в големия салон на БАН бе открита седмицата на унгарската наука у нас. Академик г. Тодор Павлов, председател на БАН, откри тържественото събрание. Академик Режио Богнар, водач на унгарската делегация, изнесе доклад за организацията и работата на Унгарската академия на науките. През седмицата дошлите по този случай у нас унгарски учени изнесоха в столицата и в провинцията редица научни доклади.

Ласкав отзив в чуждия периодичен печат за един нов научен труд на г. д-р Иван Г. Панчовски, наш постоянен сътрудник. — Голямото фран-

патриарх Кирил, на 4, 5 и 6 септември т. г. в гр. Пловдив бе проведен мисионерски противосектантски курс за свещеници от епархията. Курсът се състоя в салона на храма „Св. Петка“ под ръководството на Негово Преосвещенство викарния епископ Стефан. Пред курсистите бяха изнесени следните лекции: „Таинството изповед“, от свещ. Александър Тонев; „Поменуване на мъртвите“, от прот. Симеон Нанков; „Таинството елеосвещение“, от прот. Петър Баранков, и „Молитвеното почитане и приснодеството на св. Богородица“, от свещ. Георги Тороманов.

Върху три лекции от миналогодичния курс бяха проведени пробни диспути. Съответно на това, курсистите бяха разделени на три диспутни групи. Първата група диспутираше за „Свещеното писание и Свещеното предание“, под ръководството на прот. Йордан Рашев; втората — върху лекцията „Адвентизъм — събота или неделя“, под ръководството на свещ. Тома Дойков, и третата група — за „Антихрист и хилядогодишното царство“, под ръководството на протоиерите Димитър Георгиев и Георги Чакървов.

Както лекциите, така и пробните диспути бяха проследени с жив интерес от всички курсисти. — Съобщава свещ. Тома Дойков.

узко християнско списание „**Кристиянизъм социал**“, излизащо в Париж и което има световна известност, в една от последните си тазгодишни книжки, в отдела „Книги и списания“, е отбелязало излизането на новия научен труд на г. д-р Г. Панчовски „**Обезцелява ли Християнството тукашния свят и живот**“ (Опит за разрешаване на антиномията: религиозен трансцендентизъм и етически иманентизъм), предавайки в сбита форма и неговото съдържание.

Благодарим за плата! — Свещениците от Пазарджикска духовна околия, събрани на 4 октомври т. г. да изслушат доклада „Вяра и морал“, между другото бяха приятно изненадани с по 3 м. плат — подарък от св. Синод. Доволни от хубавия доклад, сполучливо изнесен от свещ. Асен Котев, от с. Лесичово, и възрадавани от ценния дар, всички се разотидоха по енорийите си с обещание да работят с още по-голяма ревност, за да оправдаят грижите и жертвите, които прави за нас св. Синод на Българската православна църква. — Свещ. Хр. Попов.

Скръбна вест. — На 4 октомври т. г. почина свещеноиконом Константин Н. Удварев, на 70-годишна възраст, дългогодишен енорийски свещеник в с. Ломци (бивше Спахлар), Поповска околия. Покойният беше образец на вяра, благочестие, доброта и ревност към Бога и служението Му. На погребението присъства голямо множество негови енорияши и почитатели. Опелото извършиха дванадесет души свещеници. Надгробни слова произнесоха прот. Иван Цанев, Поповски архиерейски наместник, и прот. Иван Захариев, Разградски архиерейски наместник. Бог да прости дяда иконома Константина и да му дарува вечен и блажен покой! — От енорияшите му.

Състезание за доцент при катедрата по църковно право при Духовната академия. — Ректоратът на Духовната академия „Св. Климент Охридски“ в София съобщава, че се открива състезание за доцент при катедрата по Църковно право със срок 1 септември 1957 година. Кандидатите трябва да са завършили висше православно богословско образование, а избраният за доцент, ако не е духовно лице, преди назначаването му трябва да приеме духовно звание. Желателно е кандидатите да имат и висше юридическо образование. София, 26 октомври 1956. — От ректората.

Духовна академия „Св. Климент Охридски“. Съобщение. — Ректорът на Духовната академия „Св. Климент Охридски“ известява, че аспирантът при катедрата по

Свещено писание на Новия завет **неродякон Сергей Петров Язджиев** ще защити на 29 ноември т. г., 17 часа, в аулата на академията дисертацията си на тема: „Мисионерските речи на св. св. апостоли Петра и Павла в книгата „Деяния на светите апостоли“ за получаване учена степен „кандидат на богословието“. Рецензенти: проф. Христо Гяуров и проф. Иван Марковски. Дисертацията и рецензиите са на разположение на желаещите да се запознаят с тях в ректората на академията. Желаещите да вземат участие в разискванията трябва да заявят това писмено в ректората на академията седем дни преди защитата. — **От канцеларията на ректората.**

Нови синодални издания. — Излязоха от печат и се пуснаха в продажба следните книги с религиозно-нравствено съдържание, издание на Синодалното издателство: 1) **Омилетика**, пълен курс, част I, от д-р Тодор П. Тодоров цена 31.60, подвързана 35.60 лева; 2) **История на християнската църква**, част II, от П. И. Малецки, цена 15.40, подвързана 20 лева; 3) **Богослужебна последования на все лето преподобному отцу Иоану Рильскому с приложением**, от Левкийский епископ Партий, цена 19.82, подвързана 23.82 лева; 4) **Бачковски манастир** (исторически очерк), II допълнено издание, от Агатонийский епископ Иона, цена 2.80 лева. По-големи поръчки от горните книги може да се направят чрез съответните митрополии, като за пласъора е предвидена отстъпка 10%. Единични книги може да се поръчват чрез Синодалната книжарница, гр. София, пл. Ленин, 19.

Българска патриаршия. Св. Синод. Обява. — Св. Синод на Българската православна църква съобщава на благочестивите християни от столицата и околните села, че от 1 януари т. г. организира и открива магазина на бившия Свещенически съюз на пл. Ленин (св. Неделя), 3, **църковно погребално бюро**, което ще обслужва гражданството с всички необходими предмети, свързани с църковните погребения. Църковното погребално бюро освен това се поставя на разположение на нуждаещите се граждани и за задоволяване на всички други нужди, които биха изникнали при погребенията.

В магазина, освен погребалните ковчези, се предлагат и следните предмети: **покривки (савани), пантофки, дървени и металически кръстове, фенери, кандила, фитилца, тамян, иконички, грухано жито за помен и други.** — **От канцеларията на св. Синод.**

Църковното настоятелство при храма „Св. Благовещение, гр. Провадия, търси всекидневен и празничен певец, който да ръководи и църковния хор, като същевременно ще извършва длъжността секретар при архиерейското наместничество. Възнаграждение като певец-диригент — 650 лв. и като секретар — 250 лв. Ще се ползува от треби и безплатна квартира. — **Председател: свещ. Марин К. Пиндиков.**

СССР. Делегация на Сръбската православна църква на посещение в Москва. — Делегация от 13 представители на Сръбската православна църква, възглавявана лично от Негова Светост патриарх Викентий, е на посещение в Москва. Делегатите са гости на Негово Светейшество патриарх Алексей, председател на Руската православна църква („Сервис екуменик дьо Прес е д'Енформасион“, № 37, 12 октомври 1956).

Румъния. Делегация на църквата на Дания на посещение в Румъния. — По покана на патриарх Юстиниан, председател на Румънската православна църква, делегация на църквата на Дания, състояща се от пет члена, е посетила напоследък Румъния, където е престояла две седмици.

Гърция. Блаженейший Доротей, архиепископ Атински и на цяла Елада, ще посети Съветския

съюз. — Негово Блаженство Доротей, председател на Гръцката православна църква, е получил покана от Светейшият патриарх Алексей, председател на Руската православна църква, да посети, ведно с четирима синодални архиереи, Съветския съюз в продължение на три седмици. В тази покана Светейшият патриарх Алексей вижда средство да се установи общение в духа на любовта Господня, да се даде възможност на ръководителите на Гръцката православна църква да се запознаят с живота на Руската православна църква и на съветските народи и да се възстановят взаимните духовни връзки.

Езерото Байкал (СССР) в далечното минало е било считано за море. Марко Поло, преди 650 години, като е стигнал до бреговете на това езеро, е отбелязал в своя бележник: „След едно продължително пътуване, ние най-сетне достигнахме морето“. Китайците, 120 години преди Христа, са считали езерото Байкал също за море — те са го наричали Северно море. И наистина това езеро наподобява море. Неговата повърхност е по-голяма от територията на Белгия, на места дълбочината му достига 1741 м., по обема на своите води държи второ място в света. Намира се на 453 м. над морското равнище („Етиюд совьетик“, № 97, м. април 1956).

Електронна сметачна машина-чудо. — Московски учени са успели да изготвят електронна сметачна машина, която извършва от 7000 до 8000 аритметични операции на секунда (пак там).

Световното производство на книги. — Всяка година в света излизат от печат 5 милиарда тома книги, което прави средно по 2 книги на човек. Повечето от тези книги са предназначени за училищата и за библиотеките. Продукцията на книгите е твърде много централизирана, защото от 250.000 заглавия, публикувани всяка година, 3/4 принадлежат само на десет страни: СССР, САЩ, Великобритания, Германия, Франция, Китай, Индия, Италия, Япония, Холандия („Ла Прес медикал“, № 69, 29 септември 1956).

Нова книга на немски върху битката за Сталинград. — Напоследък в Германия е излязла една малка книжка, съдържаща последните автентични писма, достигнали в Германия по време на ада в Сталинград. Тези писма, по заповед на Хитлера, който е искал да се осведоми за морала на войската, са били събрани и в последно време са били открити съвременно случайно. Това е едно от най-вълнуващите свидетелства за ужасите на последната война.

Тази книжка е съкрушителна пледоария и срещу всяка нова война („Реформ“, Париж, № 595—596, 11 август 1956).

Китай. Днешното положение на християните в Китай. — Епископ К. Х. Тинг, от Англиканската църква в Китай, е дал на унгарската сесия на ЦК на ИСЦ извънредно ценни и интересни сведения по този въпрос. Между другото той е казал: „Християните в народен Китай критикуват атеизма на комунистите, но признават, че революцията е извършила прекрасни и важни работи. Освобождавайки се от връзките, които ги свързваха с Запада, китайските църкви са закрепнали вътрешно... Конституцията на нов Китай обезпечава правата на църквите... Днес в Китай службите на култа са свободни; неделните училища, следването по богословие в университетите са свободни... Нашето богословие днес е повече насочено към живота... В момента ние градим нашата собствена църква... Нужно ни е да съградим църква, приспособена към този нов живот на народа ни“...

Индийският лютерански епископ Меникам, в своя доклад за посещението си в Китай, е изтъкнал, също, че там религиозната свобода е обезпечена. Той е казал: „Пристигайки в Китай, направих ми силно впечатление стабилността на монетата... Просията повече не съществува... Хазартните игри и проституцията са премахнати... Няма безработица... Правителството е освободило напълно от данъци църковните имоти... В Китай има пет богословски факултети“... („Сервис екуменик дьо Прес е д'Енформасион“, № 32, 10 август 1956).

Великобритания. Йоркският архиепископ за посещението си в Москва. — „Целта на нашето пътуване бе да проучим обема на доктриналната еднаквост между Руската православна църква и Англиканската църква и да се научим да се познаваме по-добре един други“ — е заявил д-р Майкъл Рамзей, архиепископ на Йорк, при завръщането си от Москва, където е имал среща с първите иерарси на Руската православна църква (ср. ЦВ, бр. 21 от 24 май 1956). Резюмирайки впечатленията си, архиепископът е заключил: „Според мене, ние постигнахме успех“.

Британската делегация е участвувала в много служби, включително при ръкополагането на един епископ. Архиепископът Рамзей е говорил в около 12 църкви, посрещан навсякъде най-топло.

Съветът за връзки с чужбина при Англиканската църква е издал официален доклад за Московската конференция. Там са били четени проучвания върху много важни въпроси: История на връзките между Руската православна църква и Англиканската църква; Ролята на миряните в църквата; Таинствата, и пр.

Разискванията според този доклад „са показали съгласието на представителите на двете църкви върху много твърде важни положения... Членовете на конференцията са се разделили при убеждения, че тяхната среща има голяма стойност, защото тя е увеличила взаимното разбиране по различни становища“ (пак там, № 33, 17 август 1956).

СССР. Нов „Молитвеник за мир“ на староеврейски. — Напоследък е излязъл от печат нов „Молитвеник за мир“ на староеврейски (в тираж 3000). Това е първата книга на староеврейски, отпечатана в СССР след 1917 година (пак там, № 36, 5 октомври 1956).

Госпожица Рут Рауз, известна деятелка във Всехристиянското движение, е починала на 29 септември 1956 в Англия на 84 години. Тя е първата жена-секретар на Световната федерация на християнските студентски дружества, където работи в продължение на 20 години. През това време тя посещава седемдесет страни. Проявява особени грижи спрямо жените-студентки, особено към девичите, които следват далече от семейство и родина. По-късно влиза в изпълнителния комитет на Световния съюз на християнските сдружения на младите жени, като от 1933 до 1945 председателствува този съюз. Автор е на забележителния труд „История на Световната федерация на християнските студентски дружества от 1895—1924“ (пак там).

Италия. Мъченик на науката. — Не преди много време е починал в Торино като мъченик на науката италианският професор Марио Понзио, радиолог със световна известност. В продължение на 35 години той е бил опериран 19 пъти. След последната операция, в продължение на един месец преди смъртта си, той е трябвало да преуслуга нови всякаква работа.

Марио Понзио е бил титуляр на катедра при университета в Торино и председател на Латинската лига по радиология („Ла Прес медикал“, № 69, 29 септември 1956).

СССР. В музея на Лев Толстой в Москва, между автографите, писмата и многобройните ръкописи на великия писател се съхраняват грижливо 17 негови рисунки, почти всички изработени с черно мастило върху малки листове хартия и представляващи различни лица от романа на Жюл Верн „Около света в осемдесет дни“, именно господин Паспарту, хитреца Филеас Фог и полицая Фикс. Както е известно, Лев Толстой е ценил много творчеството на Жюл Верн, негов съвременник, а децата му са обичали да четат романите на бележития французки писател („Етюд совиевик“, № 97, м. април 1956, стр. 82).

Индонезия. Мъченици на вярата. — В южната част на острова Селеб, група фанатизирани мюсюлмани са разпънали на кръст с главата надолу известен брой християни. Изглежда, че това е дело не на невежи люде, но на последователи на националното мюсюлманско религиозно движение Дарул Ислям. Гражданската власт има слабо влияние в тази част на острова, където живеят около 150.000 християни („Ла Ви протестант“, бр. 28 от 27 юли 1956).

„Гласник“ за честването 75-годишнината от раждането на протопрезвитер д-р Стефан Цанков. — „Гласник“,

служебен лист на Сръбската православна църква, в броя си № 9 от м. септември 1956, отбелязва с особено топли слова това чествуване.

САЩ. Послание на Световната конференция на методистите. — Световната конференция на методистите, представляваща 18 милиона явяващи, в края на неотдавнашната си сесия, състояла се в САЩ, е гласувала послание до църквите, в което всички техни членове се призовават да установят и поддържат „истинско братство за всички“. Повече от две хиляди делегати са присъствували на тази конференция, които са се изказали енергично за проява на грижи спрямо всички, „без разлика на раса и цвят, които страдат от стопанско, образователно, социално или верско разграничаване или предпочитане.“

Христовата църква и растежа на населението. — Растежът на броя на християните не е пропорционален на растежа на населението в света. Броят на християните расте също, но макар че днес има 14 милиона повече християни в сравнение с броя им преди 40 години (това, което прави днес общо 770 милиона християни), пропорционално, тяхното число е по-слабо, отколкото по-рано. С оглед на бързото нарастване на населението през последните години, християнският свят е намалал с 5%. В Индия, срещу един християнин има 97 друговеци; в Япония, за всеки японец-християнин има 99.5 друговеци. В Китай има 1% християни, в Африка — 15%, в Мюсюлманските страни — само 0.05%.

Населението в света расте годишно с около 70 милиона. Само преди двеста години земното кълбо се е населявало от 730 милиона души. В 1900 година, това население е вече един и половина милиарда, а в 1955 — два милиарда и половина. Според пресмятията на статистиците, към 1980 година, значи само след 25 години, населението на земята ще бъде 4 милиарда. Най-бързо расте населението в така наречените недоразвити страни.

Южноафриканският съюз. Авторитетен глас против един дискриминационен закон. — През 1950 година правителството на Южноафриканския съюз успя да гласува закон, по силата на който територията на страната се разделя на зони: бяла, черна и азиатска. Лицата, които живеят в зона, която не е определена за тях, подлежат на преселване. Този закон трябва да започне да бъде прилаган през 1957 година.

По този повод двадесет и пет видни граждани, между които и сточният англикански епископ, са отправили изложение до правителството, в което, в името „на религията и човаността“, искат да се спре веднага приложението на закона („Сервис екиюменик дьо Прес е д'Енформасион“, № 35, 28 септември 1956).

Радиото измества вестника. — Според данни на ЮНЕСКО, в шеметното надпреварване през последните тридесет години на средствата за информирание, радиото постепенно е получило предимство пред вестника. Днес броят на декларираните радиоапарати в света възлиза на 257 милиона, а ежедневният световен тираж на вестниците — на 255 милиона. Значи, предимството на радиото е с два милиона.

За информирането на публиката все по-голямо значение добиват и телевизията и кинематографичният екран. Днес в света има 44 милиона телевизионни екрани и 130.000 — кинематографични, пред които ежедневно почти без прекъсване минават милиони зрители („Ла Ви католлик илюстре“, № 561, 13 май 1956).

СЪДЪРЖАНИЕ

1. Денят на обединените нации. Единадесет години ООН и Църквата Христова.
2. Потребност от Богопознание. — Д-р Ив. Г. Панчовски.
3. Швард-Бард, Киевски равни, и Симеон, митрополит Варненски и Преславски. — Д. Божков.
4. Нравственост и религия. — Д-р Дим. Пенев.
5. За Богоборчеството и ада. — По Курдюмов.
6. Художествен отдел: През октомври в Клисурския манастир. Импресия. — Лидия Иванова; Светла песен (стихотворение). — Кинка Константинова.
7. Из живота на другите православни църкви.
8. Из живота на епархиите.
9. Църковна и обществена летопис.
10. Външни новини.